

Тема № 1.1 «Основні способи захисту в умовах загрози

та виникнення надзвичайних ситуацій».

Навчальна мета: – ознайомити слухачів з класифікацією надзвичайних ситуацій (НС) мирного часу та їх впливом на населення та об'єкти;

– вивчити організацію і порядок оповіщення населення про надзвичайні ситуації, а також порядок дій за сигналом оповіщення.

Час: 1 год.

Метод: Класно-групове заняття.

Посібники: Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 р. Постанова Кабінету Міністрів України № 841 від 30.10. 2013 р. Постанова КМУ від 24.03.04 № 368 «Про затвердження порядку класифікації НС за їх рівнями»

Навчальні питання:

1. Основні поняття про надзвичайні ситуації (НС). Порядок отримання інформації про загрозу і виникнення НС. Попереджувальний сигнал «Увага всім!».

2. Захисні споруди цивільного захисту, їх призначення та облаштування. Порядок заповнення захисних споруд та правила поведінки працівників, які укриваються в них.

3. Принцип дії, індивідуальний підбір та правила користування протигазами, респіраторами. Медичні засоби, що входять до індивідуальних аптечок та їх призначення. Індивідуальний перев'язочний пакет. Індивідуальні протихімічні пакети.

4. Евакуація, порядок її проведення, правила поведінки

1-е навчальне питання. Основні поняття про надзвичайні ситуації (НС). Порядок отримання інформації про загрозу і виникнення НС. Попереджувальний сигнал «Увага всім!».

В даний час структура цивільного захисту університету є складовою частиною Функціональної підсистеми «Освіта і наука України» загальної державної системи цивільного захисту України.

Положення про Функціональну підсистему «Освіта і наука України» затверджено наказом начальника цивільного захисту Міністерства освіти і

науки України за №1400 від 21.11.2017 року «Про затвердження Положення про функціональну підсистему навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів діям у надзвичайних ситуаціях (з питань безпеки життєдіяльності) єдиної державної системи цивільного захисту».

В даному Положенні даються основні поняття термінів з цивільного захисту.

Згідно Положення в поняття надзвичайної ситуації вкладено порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єкті або території, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, великою пожежею, застосуванням засобів ураження або іншими джерелами, що призвели (можуть призвести) до загибелі людей та значних матеріальних витрат.

Надзвичайні ситуації за своїм походженням поділяються на:

– НС природного характеру – небезпечні геологічні, метеорологічні, гідрологічні явища, деградація ґрунтів чи надр, природні пожежі, інфекційна захворюваність людей, тварин, рослин, зміна стану водних ресурсів і біосфери, а також інші явища;

– НС техногенного характеру – транспортні аварії та катастрофи, пожежі, непередбачені вибухи, аварії з викидом небезпечних хімічних, радіоактивних речовин, раптове руйнування споруд та будівель, аварії на інженерних мережах і спорудах життєзабезпечення, гідродинамічні аварії на греблях, дамбах і інші випадки;

– НС соціально-політичного характеру – терористичні акти різного спрямування, викрадення і знищення людей і об'єктів;

– НС воєнного характеру – застосування зброї масового ураження або звичайного озброєння, під час якого можливі вторинні фактори ураження населення внаслідок руйнування потенційно-небезпечних об'єктів.

Згідно з Постановою КМУ від 24.03.04 № 368 «Про затвердження порядку класифікації НС за їх рівнями» в залежності від масштабів заподіяної шкоди, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для ліквідації наслідків, надзвичайні ситуації класифікуються на наступні рівні:

- державний;
- регіональний;
- місцевий;

– об'єктовий.

Для визначення рівня надзвичайної ситуації встановлені такі критерії:

- 1) територіальне поширення й обсяги технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;
- 2) кількість людей, які внаслідок дії вражаючих чинників джерела надзвичайної ситуації загинули або постраждали, або порушені нормальні умови життєдіяльності людей;
- 3) розміри збитків, принесених вражаючими факторами надзвичайної ситуації.

До державного рівня відноситься надзвичайна ситуація, яка:

- 1) поширилась або може поширитися на територію інших держав;
- 2) поширилась на територію двох або більше областей України, а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують можливості цих регіонів, але не менше 1% від обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів;
- 3) призвела до загибелі понад 10 осіб або внаслідок якої постраждало понад 300 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності понад 50 тис. осіб на тривалий термін (більш ніж на 3 доби);
- 4) призвела до загибелі понад 5 осіб або постраждало понад 100 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності понад 10 тис. осіб на термін більше 3 діб, а збитки перевищили 25 тис. мінімальних розмірів заробітної плати;
- 5) збитки перевищили 150 тис. мінімальних зарплат.

До регіонального рівня відносяться надзвичайні ситуації:

- 1) яка поширилась на територію двох чи більше районів області, а для її ліквідації наслідків необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують можливості цих районів, але не менш як на 1% обсягу видатків відповідних місцевих бюджетів;
- 2) яка призвела до загибелі від 3 до 5 осіб або згодом якої постраждало від 50 до 100 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності від 1 тис. до 10 тис. осіб на термін більше 3 діб, а витрати перевищили 5 тис. розмірів мінімальної заробітної плати;
- 3) збитки від якої перевищили 15 тис. мінімальних розмірів зарплати.

Місцевого рівня визначається надзвичайна ситуація:

1) яка вийшла за межі території потенційно небезпечного об'єкта, загрожує довкіллю, сусіднім населеним пунктам, інженерним спорудам, а для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості потенційно небезпечного об'єкта;

2) унаслідок якої загинуло 1-2 особи або постраждало від 20 до 50 осіб, чи було порушено нормальні умови життєдіяльності від 100 до 1000 осіб на термін більше 3 діб, а збитки перевищили 500 мінімальних розмірів зарплати;

3) збитки від якої перевищили 2 тис. мінімальних розмірів зарплати.

Об'єктовий рівень присвоюється надзвичайної ситуації, яка не підпадає під названі вище критерії.

Надзвичайна ситуація відноситься до певного рівня за умови відповідності її хоча б одному критерію.

У разі коли внаслідок надзвичайної ситуації для відповідних порогових значень рівнів людських втрат або кількості осіб, які постраждали чи зазнали порушення нормальних умов життєдіяльності, обсяг збитків не досягає значень, рівень НС встановлюється на ступінь менше (для ДТП – на два ступеня менше).

Остаточне рішення щодо визначення рівня надзвичайної ситуації, приймає Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСУЗНС) з урахуванням експертного висновку регіональної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

Визначення рівня надзвичайної ситуації необхідно, щоб визначити, з якого бюджету повинні покриватися витрати по ліквідації її наслідків.

Порядок отримання інформації про загрозу

і виникнення надзвичайних ситуацій

Велике значення для зменшення наслідків надзвичайних ситуацій має своєчасне оповіщення про них населення, що дозволить вжити необхідних заходів по захисту людей і матеріальних цінностей.

Залежно від характеру НС та умов її виникнення, населення сповіщається про нього по всіх можливих каналах зв'язку – радіомовленню, телебаченню й за допомогою звукових сигналів. Наприклад, сигнал про виникнення пожежі на підприємствах (в установі) може бути поданий по телефону, радіо та за допомогою інших заздалегідь встановлених засобів,

щоб завчасно сповістити населення про наближення повені (затоплення місцевості), за районами, де може виникнути така небезпека, ведеться безупинне спостереження. Дані спостереження періодично передаються по місцевому радіо. Тому радіоточки в квартирах повинні бути постійно включені.

При невідворотності повені (затоплення) місцеві органи влади організують оповіщення населення про початок евакуації. Людей, які знаходяться за межами населених пунктів, про безпосередню загрозу повені сповіщають з патрульних літаків, вертольотів або швидкохідних катерів, використовуючи гучномовні установки; у деяких випадках у цих цілях використовують посильних, надаючи їм транспортні засоби.

Попереджувальний сигнал «Увага всім!»

Оповістити населення – означає попередити про землетрус, повені або іншого стихійного лиха, передати інформацію про випадок аварії, катастрофи. Для цього в країні створені відповідні умови. Так, широко розвинена радіотрансляційна мережа. Переважна більшість підприємств, навчальних закладів мають місцеві радіовузли. Навряд чи знайдеться будинок, де немає радіоприймача, телевізора або радіоточки. Все це доповнюється мережею електричних сирен, розташованих у містах на дахах будівель, в шумних цехах на підприємствах.

Основним способом своєчасного і надійного оповіщення населення про надзвичайні ситуації мирного часу та в умовах війни є передача МОВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ з використанням державних мереж провідного радіо, телебачення. Для залучення уваги населення перед мовною інформацією включаються сирени, виробничі гудки та інші сигнальні засоби, що означає подачу попереджувального сигналу **«Увага всім!»**

Почувши звук сирен та інших сигнальних засобів, треба негайно включити телевізор, радіоприймач, репродуктор радіотрансляційної мережі і слухати інформацію місцевих органів влади або штабу цивільної оборони. І так до закінчення ліквідації наслідків стихійного лиха або аварій. Радіотрансляційні вузли об'єктів народного господарства повинні переводитися на цілодобову роботу.

Місцеві органи ЦЗ повинні заготовити різні варіанти повідомлень. Приміром сталася аварія на хімічно небезпечному об'єкті. Яку інформацію має отримати населення? Штаб ЦЗ пропонує таку: "Увага! Говорить штаб цивільної захисту! Громадяни! Сталася аварія на бавовняному комбінаті з викидом хлору – сильнодіючої отруйної речовини. Хмара зараженого повітря поширюється в напрямку... В зону хімічного зараження потрапляють наступні квартали міста... Людям, які опинилися в зоні зараження, негайно покинути будинки, установи, підприємства, навчальні заклади і виходити в

безпечні місця по найкоротшому маршруту, ... перпендикулярно напрямку вітру. Перш ніж вийти, надіньте ватно-марлеві пов'язки, попередньо змочивши її водою або 2% розчином питної соди.

Якщо ви не встигли до підходу зараженого повітря покинути квартиру, будинок, то сховайтеся у ньому – щільно закрийте вікна, кватирки і закрийте доступ повітря в приміщення ззовні.

В підвалах і нижніх поверхах не ховатися – хлор важчий за повітря і затікає в усі низинні місця, в тому числі і в підвали.

Проінформуйте про те, що трапилося і порядку дій сусідів. Надалі дійте відповідно до вказівок штабу ЦЗ та місцевої Ради.

Слідкуйте за нашими повідомленнями. Інформацію необхідно передавати кілька разів.

Інший приклад. При аварії на атомній електростанції. Інформація така: "Увага! Говорить штаб цивільної оборони! Громадяни! Сталася аварія на атомній електростанції. В районі АЕС і в населених пунктах (вказуються конкретні пункти...) очікується випадання радіоактивних опадів. Населенню, яке проживає у вказаних пунктах, необхідно знаходитись у приміщеннях, провести додаткову герметизацію житлових приміщень, прийняти йодистий препарат. Надалі діяти відповідно до вказівок штабу цивільної оборони.

Виходячи з виду аварії, катастрофи або стихійного лиха, а також сформованих умов, зміст текстів звернень (інформації) може відрізнитися від наведених.

При повені: "Увага! Говорить штаб цивільної оборони. Громадяни! У зв'язку з підвищенням рівня води в р. Дніпро очікується підтоплення будинків у районі вулиць ... Населенню, яке проживає на цих вулицях, зібрати необхідні речі, продукти харчування, воду, відключити газ, електроенергію і вийти в район ... Про отриману інформацію сповістіть сусідів, надайте допомогу старим і хворим.

При раптовому підйомі рівня води зайняти високе місце (верхні поверхи будинків, дахи, дерева) і чекати допомоги. Будьте уважні до повідомлень штабу цивільної оборони.

При штормовому попередженні: "Увага! Говорить штаб цивільної оборони. Громадяни! У _____ годин очікується посилення вітру до м/с. Населенню необхідно перебувати в приміщенні. Приберіть з балконів наявні речі. Закрийте щільно вікна та двері. Зробіть додаткове кріплення (укриття) матеріальних цінностей, що зберігаються на території. Про отриману

інформацію повідомте сусідів. Будьте уважні до повідомлень штабу цивільної оборони".

При можливому землетрусі: "Увага! Говорить штаб цивільної оборони. Громадяни! У зв'язку з можливим землетрусом прийміть необхідні заходи обережності. Відключіть газ, воду, електроенергію, погасіть вогонь у печах. Оповістіть сусідів про отриману інформацію. Візьміть необхідний одяг, документи, продукти харчування, воду і вийдіть на вулицю. Надайте допомогу старим і хворим. Займіть місце подалі від будівель і лінії електропередач. Знаходячись в приміщенні під час першого поштовху, станьте в дверний (балконний) прийом. Будьте уважні до повідомлень штабу цивільної оборони".

Передача встановлених сигналів цивільної оборони "Хімічна тривога" та "Радіаційна небезпека", здійснюється тільки для органів управління цивільної оборони.

Пам'ятаєте! Від знання порядку оповіщення і вміння чітко діяти в надзвичайних ситуаціях багато в чому залежить життя кожного з нас!

При відсутності інформації або її недоліку виникають чутки, пересуди, з'являються "розповіді очевидців". Це - ґрунт для паніки.

Важливо, щоб інформація була правильно зрозуміла населенням і з неї зроблені обґрунтовані висновки.

2-е навчальне питання «Захисні споруди цивільного захисту, їх призначення та облаштування. Порядок заповнення захисних споруд та правила поведінки працівників, які укриваються в них».

Термін "засоби колективного захисту населення" об'єднує різні етапи притулків і протирадіаційних укриттів, призначених для захисту населення від сучасних засобів ураження у воєнний час і різного роду екстремальних ситуацій мирного часу.

Засоби колективного захисту діляться на дві категорії:

- притулку, захищають від засобів масового ураження;
- протирадіаційні укриття (ПРУ), які надійно захищають від іонізуючого випромінювання при радіоактивному зараженні місцевості.

Для захисту людей крім стаціонарних можна використовувати притулку і укриття, зводяться в короткі терміни з готових дерев'яних або залізобетонних конструкцій, або обладнані в існуючих підвальних приміщеннях.

Залежно від місця розміщення і конструкцій захисні споруди підрозділяють на вбудовані і окремо стоячі.

Одна з особливостей вбудованих сховищ - наявність аварійного виходу для евакуації людей із споруди при руйнуванні надземних поверхів будівлі. За межі будівлі виходять також повітря-забірні, повітря-викідні і газовихлопні пристрої.

Окремо розташовані споруди автономні по об'ємно планованим і конструктивним рішенням. Їх розміщують на вільних територіях підприємств, у дворах, скверах, парках та інших місцях по можливості поза зоною можливих завалів.

По місткості сховища можна умовно розділити на:

- притулку малої місткості 150-600 осіб
- притулку середньої місткості 600-2000 чол.

Сучасні сховища характеризуються великою місткістю (2000-5000 чол.)

У сховищах планування і склад приміщень залежить від місткості, конструктивних особливостей, характеру використання в мирний час, зручності заповнення та розміщення схованих та інших причин.

Приміщення поділяються на основні і допоміжні. Основними приміщеннями є відсіки, де розміщують людей, пункт управління, медпункт, тамбури-шлюзи. До допоміжним ставляться фільтровентиляційні камери, санвузли, дизельні електростанції, приміщення для баків з водою, станцій перекачки фекальних вод, комори та ін

Місткість сховища визначають виходячи з норми $0,5 \text{ м}^2$ у відсіку на 1 чол. при двохярусному розташуванні та $0,4 \text{ м}^2$ при тріяхрусному. При цьому висота приміщень в "чистоті" повинна бути не менше 2,2 м, а загальний об'єм повітря на 1 чол. не менше $1,5 \text{ м}^3$.

Люди у відсіках розташовуються на місцях для сидіння розміром $0,45 \times 0,45 \text{ м}$ на 1 особу та для лежання на 2-х і 3-х ярусах нар розміром $0,55 \times 1,80 \text{ м}$.

Площа основних приміщень сховищ приймають виходячи з норми площі на 1 чол., так само як і для притулків, $0,4$ і $0,5 \text{ м}^2$ в залежності від кількості ярусів нар.

Для захисту від дії ударної хвилі на входах встановлюють міцні металеві захисно-герметичні двері. Входи влаштовують з одно або двокамерними тамбурами-шлюзами.

У тамбурі встановлюють дві двері: захисно-герметичну і герметичну, які відкривають назовні. Мінімальні розміри тамбура 2-2,5 м. У вбудованих сховищах стіни виконані з цегли, бетонних блоків. Перекриття найчастіше із збірних залізобетонних плит, поверх яких покладений шар монолітного залізобетону для посилення несучої здатності перекриттів.

Стіни і підлоги вбудованих споруд повинні мати зовнішню гідроізоляцію від ґрунтових і поверхневих вод.

До складу внутрішнього обладнання сховища входять:

- системи повітропостачання;
- системи водопостачання;
- системи електропостачання;
- системи опалення;
- системи каналізації;
- системи зв'язку.

Крім того, до внутрішнього обладнання відносяться контрольні-вимірювальні прилади, меблі та інвентар.

Система повітропостачання призначена для забезпечення схованих необхідною кількістю повітря і його очищення. Це забезпечує фільтровентиляційна установка.

Система повітропостачання працює за двома режимами:

- чистої вентиляції;
- фільтровентиляції.

При режимі чистої вентиляції подається в притулок зовнішнє повітря очищається від радіоактивного пилу, а при режимі фільтровентиляції – також і від ОВ і БС.

Система повітропостачання складається з повітря забірних пристроїв, протипильні фільтри, поглиначі, вентилятори, розводячої мережі і повітря регулюючих пристроїв.

Для оцінки стану здоров'я схованих при різних рівнях факторів населеності в притулок необхідно керуватися наступним:

– температура повітря від 00 до 30⁰С, концентрація двоокису вуглецю до 3%, кисню – до 17 %, окису вуглецю - до 30 мг/м³, є допустимими.

Водопостачання і каналізація сховищ здійснюється на базі міської та об'єктової мереж. Однак, на випадок руйнування зовнішніх мереж в притулок повинні створюватися аварійні запаси води, а також приймачі для збору стоків, не залежних від зовнішніх мереж. Мінімальний витрата питної води в притулок становить 3 л/добу на 1 людину. При працюючому водопроводі

потреби у воді не обмежуються. На випадок виходу з ладу водопроводу в сховищах передбачено аварійний запас. При розрахунку аварійного запасу враховують тільки потреби в питній воді.

Кожна захисна споруда повинна мати систему каналізації, що дозволяє відводити фекальні води в домову і дворову каналізацію. Санвузол (роздільний) поміщають в ізольованому перегородками від відсіків притулку. В санвузлах застосовують зливні унітази.

Після заповнення відсіків людьми нормально користуватися санвузлами допустимо тільки при працюючих водопроводах та каналізаційної мережі, що дозволяють виробляти змив унітазів. Якщо пошкоджена каналізація, вийшла з ладу система водопостачання, встановлюють суворий режим споживання аварійного запасу води і користуються фекальними баками.

Тепло та електропостачання.

Опалення сховищ передбачається від опалювальної мережі будинку. Система опалення повинна забезпечити притулок в холодну пору року температуру + 10⁰С.

Електропостачання необхідно для живлення повітропостачання і для освітлення. Здійснюється воно в звичайний час від міської (об'єктової) електромережі, в аварійних випадках - від захищеної дизельної електростанції.

В інше обладнання входить: встановлюються нари для сидіння і лежання, або лавка, а також стільці, табуретки, столи, медичні аптечки.

Правила заповнення захисної споруди.

Особлива увага повинна звертатися на необхідність найшвидшого заповнення споруд людьми.

Для цього укритті повинні заздалегідь вивчити маршрут руху. Напрямок руху до сховищ від місць масового перебування людей вказується написами і стрілками, вивішеними на видних місцях. Заповнювати притулку слід організовано і без паніки. Розміщує людей у відсіках і на нарах особовий склад формування з обслуговування захисних споруд. Осіб, які прибувають з дітьми, розміщують в окремому відсіку або місці, спеціально відведеному для них.

Укритті повинні прибувати в ЗС із засобами захисту. Населення, приховувані в ЗС за місцем проживання, зобов'язана мати при собі необхідний запас продуктів харчування.

Закривання захисно-герметичних і герметичних дверей притулку проводиться за командою начальників ГО об'єкта або, не чекаючи команди після заповнення споруд до встановленої місткості – за рішенням командира ланки з обслуговування ЗС.

Правила поведінки в сховищі.

Громадяни у захисних спорудах зобов'язані:

- швидко і без суєти зайняти зазначені місця у відсіках притулку;
- виконувати всі розпорядження особового складу ланки по обслуговуванню ЗС;
- дотримуватися спокій, припиняти випадки паніки і порушень громадського порядку, залишатися на своїх місцях у разі виключення освітлення;
- надавати допомогу літнім людям, жінкам, дітям, інвалідам, хворим;
- підтримувати чистоту і порядок у приміщеннях;
- утримувати в готовності засоби захисту;
- за розпорядженням командира ланки з обслуговування ЗС виконувати роботу з подачі повітря в сховище за допомогою електроventильатора з ручним приводом;
- надавати допомогу особовому складу ланки з обслуговування ЗС при ліквідації аварій та усунення пошкоджень інженерно–технічного обладнання;
- дотримуватися правила техніки безпеки (не входити в приміщення ФВУ, не торкатися до електрорубильників та електрообладнання, запірної арматури на водопроводі та каналізації, до дверей затворам та ін. обладнання).

У сховищі забороняється:

- палити, вживати спиртні напої;
- приводити у спорудження домашніх тварин;
- приносити легкозаймисті, вибухонебезпечні і мають сильний запах речовини та громіздкі речі;
- шуміти, голосно розмовляти, ходити по спорудженню без особливої потреби, відкривати двері і виходити з споруди;
- вмикати радіоприймачі, магнітофони;
- застосовувати джерела освітлення з відкритим вогнем.

Дії при виході з пошкодженого укриття

Вимушений висновок переховуваних і ЗС здійснюється:

- при пошкодженнях споруди, не допускають подальшого перебування в ньому переховуваних;
- при пожежі в спорудженні та освіті у ньому небезпечних концентрацій шкідливих газів;
- при досягненні гранично–переносних параметрів мікроклімату та газового складу повітря.

У цих випадках попередньо встановлюється ступінь зараженості місцевості, придатність сусідніх приміщень (підвали, цокольні або перші

поверхи будівель, що збереглися) для розміщення людей, уточнюються маршрути евакуації схованих.

Необхідність вимушеного виходу з ЗС може виникнути при досягненні окремих показників стану організму критичних величин. Небезпечними є величини:

- частота серцевих скорочень 120 ударів у хвилину;
- температура тіла 38°C і вище.

Якщо ці явища відзначаються у більшості переховуваних, то приймається рішення про виведення їх із ЗС.

Перед виходом з притулку всі зобов'язані надіти засоби індивідуального захисту і надалі дотримуватися правила поведінки зі сформованою обстановкою.

3-є навчальне питання. «Принцип дії, індивідуальний підбір та правила користування протигазами, респіраторами. Медичні засоби, що входять до індивідуальних аптечок та їх призначення. Індивідуальний перев'язочний пакет. Індивідуальні протихімічні пакети».

Застосування засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) поряд з такими способами захисту населення, як укриття в захисних спорудах та евакуація в замську зону є одним з основних способів захисту населення від небезпечних хімічних речовин (ОХВ) та зброї масового ураження (ЗМУ).

ЗІЗ призначені для захисту людей від попадання всередину організму, на шкірні покриви і одяг ОХВ, отруйних речовин (ОР), радіоактивних речовин (РВ) і бактерійних засобів (БЗ).

Вони поділяються за призначенням та принципом захисту. За призначенням ЗІЗ поділяються на засоби індивідуального захисту органів дихання (ЗіЗод) і засоби захисту шкіри (СЗК):

а) засоби захисту органів дихання

До засобів захисту органів дихання відносяться протигазы, респіратори, а також протипильні тканинні маски (ПТМ-1) і ватно-марлеві пов'язки.

Фільтруючі протигазы

Призначені для захисту органів дихання, обличчя і очей людини від шкідливих домішок, що знаходяться в повітрі.

В даний час в системі цивільної оборони країни для дорослого населення використовуються: фільтруючі протигазы ГП-5 (ГП-5М, ГП-7, ГП7В).

Протигаз ГП-5 (ГП-5М) складається з фільтруюче-поглинаючої коробки малих габаритних розмірів, лицьової частини та сумки. В комплект

протигазу входить: не запотіваючі плівки, утеплювальні манжети. Вага протигаза в комплекті близько 1 кг.

Фільтруюче-поглинаюча коробка споряджається шихтою (вугіллям-катализатором) для поглинання шкідливих домішок паро - і газоподібному стані і протиаерозольним фільтром для затримання шкідливих домішок в аерозольному стані.

Протигаз ГП-5М відрізняється від ДП-5 лицьовою частиною, яка у своєму герметизуючій корпусі має переговорний пристрій. Шолом-маска протигаза ГП-5 виготовляється п'яти ростів: 0, 1, 2, 3 і 4. Визначення необхідного зростання лицьовій частині здійснюється за результатами виміру сантиметровою стрічкою вертикального обхвату голови, який визначають шляхом виміру голови по замкнутій лінії, що проходить через маківку, щоки та підборіддя.

Результати вимірювання: до 63 див. – відповідають "0" зростання;
63,5-65,5 см "1" зростання;
66-68 см "2" зростання;
68,5-70,5 см "3" зростання;
71 см та більше "4" зростання.

Шолом-маску протигазу ГП-5М виготовляється 4-х ростів: 0, 1,2 і 3.

Протигаз ГП-7 (ГП-7В). Відмінність цих протигазів від ГП-5 (ГП-5М) полягає в тому, що фільтруюче-поглинаюча коробка кріпиться збоку і маска виготовлена з більш еластичної гуми, що зменшує тиск на особу і головну частину; для кріплення на голові маска має 5 тасьм, з допомогою яких її можна підігнати за розміром. Маска випускається трьох ростів 1, 2 і 3.

Протигаз ГП-7 призначається для населення, а ГП-7В – для особового складу формувань. Останній має пристосування для пиття води. Лицьові частини обох протигазів мають переговорний пристрій.

Промислові фільтрувальні протигази

Одним з головних недоліків фільтруюче-поглинаючих коробок фільтруючих протигазів є їхня виборча здатність і обмеженість захисної дії за різними СДОР. У цьому випадку виробничий персонал хімічно небезпечних об'єктів, крім фільтруючих цивільних протигазів забезпечується промисловими фільтруючими протигазами.

Промислові протигази призначені, як і цивільні протигази, для захисту органів дихання, обличчя і очей людини від дії шкідливих домішок, які містяться в повітрі у вигляді газів, парів і аерозолів (пилу, диму, туману). Промислові протигази комплектуються фільтруючо-поглинаючою коробкою, лицьовою частиною, сумкою, комплектом не запотіваючих плівок

і інструкцією по експлуатації. Коробки характеризуються маркою, буквеними позначеннями і кольором забарвлення.

Наведемо призначення коробок найбільш поширених у хімічній промисловості протигазів:

– марка коробки "А" – корпус і дно коричневі. Захищають від парів органічних сполук (бензолу, ацетону, бензину, спирту і від парів хлору і фосфорно–органічних отрутохімікатів);

– марка "В" – корпус і дно жовті. Захищають від кислих газів і парів (хлору, сірчистого газу, сірководню, синильної кислоти, хлористого водню, фосгену);

– марка "М" – корпус чорний з жовтою смужкою, дно чорне. Захищають від парів ртуті і ртутьорганічних отрутохімікатів;

– марка "ВКФ" – корпус зелений з білою вертикальною смугою, захищають від миш'яковистого водню;

– марка "КД" – корпус і дно сірі. Захищають від аміаку, сірководню та їх сумішей;

– марка "СС" – корпус білий. Захищають від окису вуглецю.

Для захисту від "З", крім спеціального промислового протигаза, може бути використаний додатковий (гопкалитовый) патрон, споряджений гопкалитом і осушувачем. Цей патрон має зовнішню горловину для нагвинчування лицьовій частині фільтруючого протигаза і внутрішню горловину для приєднання (при наявності інших шкідливих домішок) до протигазовій коробці.

Респіратори:

Респіратори. На оснащенні ГО складаються респіратори Р-2, Р-2Д, «Пелюсток» і ін. Респіратори застосовуються для захисту органів дихання від радіоактивного і ґрунтового пилу і при діях у вторинній хмарі бактеріальних засобів. Р-2 і «Пелюсток» широко використовувалися під час Чорнобильської аварії.

Респіратор Р-2 являє собою фільтруючу на півмаску, забезпечену двома клапанами вдиху і одним клапаном видиху, оголовком, що складається з еластичних (розтягуючих) тасьм, і носовим затискачем.

Крім зазначених типів респіраторів промисловість випускає ще ряд зразків для застосування у виробничих умовах. Протигазові респіратори – РПГ-67В захищає від парів хлору, РПГ-ДО – від аміаку.

Медичні засоби індивідуального захисту, правила їх використання

а) індивідуальний перев'язувальний пакет і правила користування ним

Серед травм, що виникають у вогнищах поразки, може бути велика кількість ран – забитих, розтрощених, різаних, колотих, рваних та ін. Перша допомога при пораненнях повинна забезпечити зупинку кровотечі, закриття відкритої рани пов'язкою, нерухомість (імобілізацію) для забезпечення спокійного положення пошкодженої частини.

Для накладання первинних пов'язок на рани використовують індивідуальні перев'язочні пакети (ІПП), великі і малі стерильні пов'язки і бинти.

Пакет перев'язувальний індивідуальний складається з бинта (шириною 10 см і довжиною 7 м) і двох ватно-марлевих подушечок (розміром 17,5х32 см). Одна із подушечок пришита близько бинта нерухомо, а іншу можна пересувати по бинту. Згорнуті подушечки і бинт загорнуті у вощений папір і вкладені в герметичний чохол з прогумованої тканини, целофану чи пергаментного паперу. У пакеті є шпилька, на чохлі вказані правила користування. Перш ніж накласти первинну пов'язку при наданні першої медичної допомоги, треба оголити рану, не забруднюючи її і не завдаючи болю ураженому. Верхній одяг в залежності від характеру рани, погодних та місцевих умов або знімають або розрізають по шву. Спочатку знімають одяг зі здорової сторони, а потім – з ураженої. У холодну пору року щоб уникнути охолодження, а також в екстрених випадках надання першої медичної допомоги уражених у важкому стані одяг розрізають в області рани у вигляді клапана двома горизонтальними (вище і нижче рани) і одним вертикальним розрізами, отриманий клапан відвертають в бік, оголюючи рану. Не можна відривати від рани прилиплий одяг, її треба обережно обстригти ножицями і потім накласти пов'язку. При наданні першої медичної допомоги, коли під руками немає табельних перев'язувальних засобів, повинні широко використовуватися підручні матеріали: тканини (краще не кольорові), простиралла, сорочки та ін. При нестачі стерильного перев'язувального матеріалу його слід використовувати економно, тільки на першу частину пов'язки, якою закривається рана, а другу, фіксуючу частину пов'язки виконувати нестерильним перев'язувальним матеріалом або підручними засобами.

б) індивідуальний протихімічний пакет ІПП-8

Індивідуальний протихімічний пакет ІПП-8 призначений для знезараження (дегазацію) шкірних покривів тіла і одягу від потрапили на них отруйних речовин (ОР).

Пакет ІПП-8 складається зі скляного флакона, наповненого дегазуючим розчином, чотирьох ватно-марлевих тампонів і поліетиленового мішечка.

Правила користування ІПП-8.

У разі виявлення після хімічного нападу противника або під час руху по зараженій території крапель або мазків отруйних речовин на шкірних покривах, одязі, взутті або засобах індивідуального захисту необхідно негайно зняти їх тампонами з марлі або вати, якщо таких тампонів немає, краплі (мазки) ОР можна зняти тампонами з паперу або дрантя. Всі уражені місця слід обробити розчином з пакету ІПП-8. Для цього необхідно розкрити пакет, взяти ватно-марлевий тампон і рясно змочити його рідиною з флакона. Змоченим тампоном протерти відкриті ділянки шкіри, а також зовнішню поверхню шолом-маски одягнутого протигаза. Взявши другий тампон знову його рясно змочити рідиною з флакона і ретельно протерти їм комірець і краю манжет одягу (обмундирування), прилеглі до відкритих ділянок шкіри. Необхідно пам'ятати, що рідина пакету отруйна і небезпечна для очей. Шкіра обличчя і очі обтираються сухим тампоном.

При відсутності ІПП-8 можна застосовувати слабкі розчини лугів, хлораміну. Наприклад, для дегазації таких ІВ, як зарин – 2 % розчин їдкою натрію, 5-10 % розчин нашатирного спирту або вуглекислою натрію. Для знезараження V-газів слід застосовувати 5 % розчин хлораміну або 3 % розчин гіпохлориту натрію. Очі, уражені зарином або іпритом, або ОР сльозоточивої та дратівної дії необхідно рясно промити 2 % розчином двовуглекислої соди або чистою водою.

4-е навчальне питання. «Евакуація, порядок її проведення, правила поведінки».

Евакуація – комплекс заходів з метою організованого вивезення (виходу) населення з районів (міст), зон можливого впливу наслідків надзвичайних ситуацій і розміщення його у безпечних районах (містах) у разі виникнення безпосередньої загрози життю та здоров'ю людей.

Загальна евакуація – комплекс заходів, які здійснюються з усіма категоріями населення в окремих регіонах держави у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Часткова евакуація – комплекс заходів, які здійснюються для захисту окремих категорій населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Часткова евакуація проводиться

випереджувальним порядком для визначених категорій населення: студентів, учнів інтернатів, вихованців дитячих будинків, пенсіонерів, інвалідів, для людей похилого віку, разом з викладачами та вихователями, обслуговуючим персоналом і членами їх сімей, а також хворих разом з лікувальними закладами і їх персоналом.

Безпечний район – придатний для життєдіяльності район розміщення евакуйованого населення, який призначається рішенням відповідного органу виконавчої влади за межами зон можливого зруйнування, хімічного зараження, катастрофічного затоплення, масових лісових і торф'яних пожеж, а також радіоактивного зараження.

Спосіб проведення евакуації:

- Загальна евакуація проводиться шляхом вивезення основної частини населення з небезпечних районів усіма видами наявних транспортних засобів на відповідній адміністративній території та виведення найбільш здоровою його частини пішим порядком;
- Часткова евакуація проводиться з використанням транспортних засобів, що експлуатуються за діючим графіком. Для прискорення евакуації за рішенням керівника відповідного виконавчого органу виконавчої влади залучаються додаткові транспортні засоби.

Оповіщення населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій здійснюється з використанням усіх систем оповіщення, ліній зв'язку, засобів радіо і телебачення із залученням при необхідності сил і засобів органів МВС.

Безпечний район визначається органом виконавчої влади, як правило, на території своєї області.

За кожним підприємством, організацією, об'єктом закріплюється район або пункт розміщення.

У разі хімічного зараження, катастрофічного затоплення, масових пожеж евакуація здійснюється у безпечні райони поблизу місць виникнення надзвичайної ситуації.

Евакуаційні органи ЦЗ – органи управління цивільної оборони, призначені для планування, організації і керівництва заходами щодо евакуації населення.

До евакуаційних органів належать:

- міські (районні) і об'єктові евакуаційні комісії;

- збірні евакуаційні пункти (СЕР);
- приймальні евакуаційні пункти (ПЕР);
- проміжні пункти евакуації (ПРЕ);

Евакуаційні комісії призначаються для безпосередньої організації і проведення евакуації населення і розосередження робітників і службовців.

СЕР – створюються для збору і реєстрації евакуйованих і відправлення їх на пункти тимчасового проживання.

ПЕР – призначаються для прийому евакуйованих і розміщення в пунктах тимчасового проживання.

Порядок проведення евакуації

У залежності від конкретно сформованої обстановки евакуація буде проводитися транспортом або комбінованим способом (транспортом і пішим порядком).

Оповіщення населення про початок розосередження та евакуації здійснюється по радіо, телебаченню, вуличним гучномовцем і пересувними засобами оповіщення (міліція).

Оповіщення буде проводитися штабом ЦЗ міста, керівниками навчальних закладів, організацій ЖЕУ, а проживають у приватних будинках - квартальними комітетами.

Отримавши розпорядження або почувши оголошення про початок і порядок евакуації громадяни зобов'язані швидко підготуватися до виїзду (виходу) до вказаного часу на СЕР, маючи при собі: паспорт, військовий квиток, диплом, свідоцтво про народження, трудову книжку або пенсійне посвідчення, засоби індивідуального захисту, особисті речі, запас харчів на три доби, набір медикаментів.

До кожного валізи прикріплюється бирка з прізвищем та ініціалами із зазначенням постійного місця проживання і кінцевого пункту евакуації. Вага речей не повинен перевищувати 50 кг.

Дітям в кишеню одягу необхідно вкласти картку з зазначенням імені, по батькові, прізвища, року народження, місця проживання і місця роботи батька і матері.

При евакуації з квартири сім'ї всі комунальні споживачі знеструмлюються, квартира здається на зберігання представнику ЖЕУ.

По прибутті на ПЕП евакуйовані зобов'язані:

1. Зареєструвати себе та членів сім'ї.
2. Уточнити розміщення в гуртожитку (навчальному корпусі).

У залежності від конкретно сформованої обстановки евакуація буде проводитися транспортом або комбінованим способом (транспортом і пішим порядком).

Оповіщення населення про початок розосередження та евакуації здійснюється по радіо, телебаченню, вуличним гучномовцем і пересувними засобами оповіщення (міліція).

Оповіщення буде проводитися штабом ЦЗ міста, керівниками навчальних закладів, організацій ЖЕУ, а проживають у приватних будинках – квартальними комітетами.

Отримавши розпорядження або почувши оголошення про початок і порядок евакуації громадяни зобов'язані швидко підготуватися до виїзду (виходу) до вказаного часу на СЕП, маючи при собі: паспорт, військовий квиток, диплом, свідоцтво про народження, трудову книжку або пенсійне посвідчення, засоби індивідуального захисту, особисті речі, запас харчів на три доби, набір медикаментів.

До кожного валізи прикріплюється бирка з прізвищем та ініціалами із зазначенням постійного місця проживання і кінцевого пункту евакуації. Вага речей не повинен перевищувати 50 кг.

Дітям в кишеню одягу необхідно вкласти картку з зазначенням імені, по батькові, прізвища, року народження, місця проживання і місця роботи батька і матері.

При евакуації з квартири сім'ї всі комунальні споживачі знеструмлюються, квартира здається на зберігання представнику ЖЕУ.

По прибутті на ПЕП евакуйовані зобов'язані:

1. Зареєструвати себе та членів сім'ї.
2. Уточнити розміщення в гуртожитку (навчальному корпусі).